

Učiteljski tovariš

Stanovsko političsko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frankova ulica 61. Rokopisov ne vračamo. Nepriljubljenih pisem ne sprejemamo. Izdaja vsak tetrtek. Naročnina letna 60 Din. za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.797. Telefon 3112

Prosvetni minister g. dr. Radenko Stanković brani učiteljstvo

Izpad proti učiteljstvu v Narodni skupščini — Vsi očitki so samo pavšalni — Odgovor gospoda prosvetnega ministra

Narodni poslanec g. Aleksander Bukvič je izrekel v Narodni skupščini sledečo kritiko o učiteljstvu vardarske banovine:

»Kraljevsko vlado in g. ministra prosvete prosim, da obračajo potrebno večjo paznjo na osnovno in srednje šolstvo v »Južni Srbiji« ter kljub potrebam štedenja popolnijo nezasedena mesta z učiteljstvom, ki bo imelo zmisel za svojo službeno dolžnost in misijonsko pojmovanje svojega poklica.

Severni kraji lažje potrpe še kratek čas glede nedostatkov nego »Južna Srbija«, ki je osvobodjena komaj dva decenija in katere prebivalstvo potrebuje, da se ga vsaj do neke meje dvigne glede pismenosti in to čimprej, da bo vsaj delno doseglo svoje srečnejše brate na severu in zapadu.

Rekel sem, da bi hoteli dobiti učitelje, ki bi svojo službeno dolžnost pojmlili v misijonarskem zmislu, ker na veliko žalost moram ugotoviti, če primerjam današnje učitelje z učitelji pred 25 leti, ki so za 25 Din z »glavo v torbi« vršili svojo misijonsko dolžnost kot učitelji, kot četaši, kot pismonoše in kot agitatorji, tedaj vidimo, da ne more biti primere med tedanjimi in današnjo generacijo učiteljstva.

Danes imamo učitelje — na srečo, da so zelo redki primeri —, ki se bavijo z oduševstvom in »zelenjaštvom«. Mnogi, ki so prišli do lahkkih »zarad«, so pričeli živeti nemoralno v škodo svojih seljakov. Kdor je dalj časa živel v teh krajih, pozna čednost naroda v teh krajih. Tako žive učitelji s svojimi koleginjami, četudi imajo otroke in živo ženo.

Z ozirom na to, da danes ni o pomanjkanju več učiteljskih kandidatov, bi bilo pri-

merno, da se postopa ostreje glede moralne kvalifikacije učiteljev in učiteljic v »Južni Srbiji« ter se nemoralne učitelje in učiteljice brez obzira odpusti iz službe. (Medključ: »Morala učiteljev v »Južni Srbiji« je na višku, to morajo biti samo izjeme.«)

Energična zavrnitev izpada s strani gospoda ministra prosvete.

Gospod minister prosvete dr. Radenko Stanković izvaja:

»Gospod narodni poslanec Bukvič se je v svojih izjavah dotaknil učiteljstva vardarske banovine. Kritiziral je predvsem njega etične vrednote, ki naj bi bile zelo problematične. Dovolite mi izreči nekaj besedi v posajnilo.

V državi imamo okrog 25.000 učiteljev in učiteljic. Sam sem sedaj že nad pol leta v resoru ministrstva prosvete ter sem imel dovolj prilike prepričati se, da kaj radi iznašajo predstavniki naše javnosti anonimne in pavšalne obtožbe proti učiteljstvu. Pod svojo častno besedo izjavljam, da ni bilo nikakega primera, ki bi ga bilo treba obsoditi. Povem vam, da pri tako velikem številu učiteljstva ni bilo niti enega primera, učiteljevega pregreška proti etičnim temeljem življenja. Radi tega izjavljam, da stoji naše učiteljstvo na taki moralni višini, da smo lahko na to ponosni.

(Obče odobravanje in ploskanje v Narodni skupščini. Poslanec Miloš Dragović, obrnjen proti poslancu Bukviču: »To je sramota, ako si rekel, da je taka morala med našim učiteljstvom. Hrup in ogorčenje.«)

»Narodna Prosveta«, št. 60 od 2. IV. 1933.

Tudi pijavke

»Ze par let se pri nas in drugod pojavlja debata o poročenih uradnikih, posebno učiteljih, ki odjedajo kruh neporočenim in množe brezposelnost. »Učiteljski tovariš« je pred mesecem načel to vprašanje z vso iskrenostjo in ga hotel rešiti v smislu stanovske solidarnosti. Nastal je tak odpor, da so zopet prevladali stari nazori in se vidi, da bo to vprašanje treba rešiti z vso energijo od zgoraj s primerno odredbo. Če bo pa prosvetni minister posegel vmes in bo vrnil otrokom njih matere, šolstvo pa osvobodil kruhoborstva, ...«

Gornji članek je izšel v 14. številki »Pohoda« dne 8. aprila 1933, in je vzbudil med slovenskim učiteljstvom upravičeno nejevoljo in odpor. Zakaj predpogoj za stvarno debato o brezposelnosti učiteljskega naraščaja je točno poznanje razmer in vzrokov, ki so vodili do sedanjega stanja. Trditev, da so poročene učiteljice vzrok, da diplomirani učiteljski kandidati ne dobijo službe, je neutemeljena. Naravnost krivično in nedopustno pa je, da se slika o učiteljski javnosti, kot da bi naraščaju po nepotrebnem odjedale kruh, ko je vendar splošno znano, da plače drž. uradništva daleko ne dosežajo eksistenčnega minimuma in je zato dohodek učiteljice-žene rodinji za obstoj nujna potreba.

JUU-sekcija za dravsko banovino v Ljubljani in uredništvo Učiteljskega tovariša ugotavlja z ozirom na trditve v zgoraj navedenem članku sledeče:

Vprašanja poročenih učiteljic in brezposelnosti med učit. naraščajem ni načela niti sekcija JUU niti uredništvo Učit. tovariša, marveč je Učit. tovariš objavil pod naslovom »Težka zadeva« članek, v katerem je podajal svoje povsem osebno naziranje učitelj. član JUU, ki ima kot tak pravico do besede v stanovskem glasilu. Uredništvo je izrecno poudarilo, da se z vsebino ne strinja in da objavljeni članek ne predstavlja mnenja sekcije JUU in uredništva.

Brezposelnosti med učiteljskim naraščajem niso krive poročene učiteljice marveč leži vzrok v naslednjih dejstvih:

V teku zadnjih desetih let je moralo slovensko učiteljstvo iz zasedenega ozemlja radi teže razmer zapustiti svoja službena mesta in iskati zatočišča pri nas. V dravski banovini službuje danes nad 500 učiteljev iz Primorja, približno toliko je tudi brezposelnih učiteljskih abiturijentov.

Pred prevratom je skrbelo za vzgojo učiteljskega naraščaja za bivšo Kranjsko državo učiteljice v Ljubljani, za slovensko štatersko in del Koroške pa državno učiteljice v Mariboru. Privatno učiteljice uršulink v Ljubljani in Škofji Loki je usposobil vsako leto le neznatno število učiteljic. Število učiteljskih kandidatov pa kandidatov na

obeh državnih učiteljskih bilo nizko. Obe učiteljski sta vzgajali le toliko naraščaja, kolikor je zahtevala stvarna potreba.

Kljub temu, da smo po prevratu izgubili Notranjsko in se je učiteljstvo s tega ozemlja zateklo v Jugoslavijo, prosvetna uprava ni mogla zasedati v letih 1919. in 1920. vseh prostih mest z absolviranimi učiteljskimi, ker se je večje število nemških učiteljev na bivših schulvereinskih šolah umaknilo v Avstrijo. Ravno tako je bilo izpraznjenih več mest v Prekmurju radi odhoda madj. učiteljev. Da bi zadostila čim prej potrebi, je prirejela prosvetna uprava na učiteljsko kratke tečaje, ki so nudili absolventom gimnazij in realk najnujnejša pedagoška in didaktična znanja. Vsi ti so našli zaposlitev takoj po položitvi dodatne mature. Z njihovo namestitvijo je bila vrzel nekako izpolnjena in pričakovati bi bilo, da se bo dotok na učiteljska zmanjšal, a se je nasprotno silno povečal. Učiteljska so odprala v sledečih letih paralele. Posledice so postale neizbežne. Učiteljskega naraščaja že leta 1927. ni bilo mogoče več zaposliti. Kako nepreračunljivo je bilo odpravljanje novih s kandidati in kandidatinjami prenatrpanih oddelkov pri istočasnem omejenem številu prostih učit. mest, dokazujejo sledeče številke: Leta 1932. je diplomiralo skupaj okrog 250 kandidatov in kandidatinj. Stalež vsega učiteljstva v banovini znaša 3800. Ako bi hoteli ob toliki letni produkciji zaposliti vse učiteljske abiturijente, bi smela znašati službena doba učiteljstva le 15 let, ker doseže v tem času število učiteljskih abiturijentov višino staleža učiteljstva v banovini. Pri 35letni službeni dobi učiteljstva pa bo naraslo, če prosvetna uprava ne bo regulirala dotoka na učiteljska, število nezaposlenih abiturijentov na tisoče.

Iz navedenih števil sledi, da je brezposelnosti kriva le nadprodukcija naraščaja. Od pomoči je možno temu samo na en način: produkcija učiteljskega naraščaja se mora spraviti v sklad s stvarno potrebo šolstva. Vsaka druga rešitev bi bila le začasna. Če bi se izvršila danes na račun brezposelnega naraščaja upokojitve vseh poročenih učiteljic, bi se povrnilo po preteku treh let isto stanje in stali bi pred istim vprašanjem, kakor stojimo danes.

Ako pa ostanejo učiteljske šole tudi nadalje neokrnjene, mora veljati zanje isto pravilo kot za ostala javna izobraževališča: abiturijenti se morajo sprijazniti z mislijo, da z diplomom v rokah še nimajo nikakega zagotovila, da bodo našli kruha baš v učiteljski službi. Na to je treba opozoriti starše in dijakke že pri vpisu na učiteljsko šolo.

Tudi podaljšanje službene dobe ni ostalo brez posledic na zaposlitev naraščaja. Z novim uradniškim zakonom se je dvignila službena doba učiteljstvu od 32 na 35 let. Trije letniki učiteljstva služijo več. Ako računamo,

da šteje vsak letnik le 60 učiteljev, je naraščaj s tem trajno izgubil 180 službenih mest — t. j. en letnik abiturijentov zato ne more dobiti zaposlitve.

Končno ne smemo pozabiti na današnje težke gospodarske prilike, ki se jasno odražajo tudi v državnem proračunu. V banovini je še vedno nezasedenih okrog 150 učiteljskih mest, v proračunu pa je za našo banovino predviden kredit le za 55 učiteljev-novincev. Šole so v mnogih krajih prenatrpane, razširjati in odprati nove oddelke pa je spričo vsesplošne štednje v zasebnem in državnem gospodarstvu nemogoče.

Pač bi bila dana možnost zaposlitve večjega števila abiturijentov z upokojitvijo doslužnega učiteljstva. V dravski banovini službuje danes okrog 70 učiteljev in učiteljic, ki so prekorčili 35 službenih let. Ti bi se lahko umaknili v pokoj brez strahu za svojo eksistenco s polnimi službenimi prejemki in bi napravili prostor naraščaju, ki čaka kruha.

Na trditve, da poročene uradnice, posebno učiteljice, odjedajo kruh neporočenim in množe brezposelnost, smo odgovorili delno že zgoraj. Ponovno ugotavljamo, da je pri današnjih nizkih plačah, visokih najemninah za stanovanje in visokih cenah za obleko, obutev in druge najnujnejše življenjske potrebe drž. uradniki nemogoče preživljati družino in da se bori uradniški sloj naravnost z bedo. Zasluge žene je družini življenjska potreba. Njeno službovanje ni odjedanje kruha drugim, marveč je boj za lasten obstanek in za obstanek družine. Najtežje stališče

ima v tem pogledu baš učiteljstvo, ki službuje daleč od prosvetnih središč. Učiteljicamati je naravnost prisiljena, da s svojim delom in zaslužkom pomaga družini in omogoča šolanje otrok.

Povsem z načelnega stališča moramo ugotoviti, da sklenitev zakonske zveze državni uradnici z zakonom ni zabranjena. Ako vrši svoje službene dolžnosti točno in vestno, ne more biti govora o odpustitvi iz službe. Potrebno pa bi bilo, da se olajša poročenim uradnicam dosega penzije pred doslužitvijo predpisane službene dobe.

Zakon o narodnih šolah iz leta 1929. je dajal učiteljicam-materam z več kot troje otroci po dopolnitvi 20 letih efektivne službe možnost upokojitve po prošnji. Zal je bila ta določba pozneje s fin. zakonom ukinjena.

Vselej in povsod smo zastopali in zagovarjali le pošteno stališče. Zena je svobodna državljanka in ima kot taka pravico do neomejenega udejstvovanja v vsakem poklicu. Za enakopravnost učiteljic tako poročenih kakor neporočenih smo se borili in jo bomo zato tudi čuvali.

Končno omenjamo še, da je treba obravnavati vsa javna vprašanja trezno in dostojno. Naziv »pijavke« moramo smatrati za težko žaljivko vsem poročenim uradnicam in posebno učiteljicam, ki jih članek izrecno navaja.

JUU — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani.

Uredništvo Učiteljskega tovariša.

Zakon o obvezni telesni vzgoji

V kratkem bo pričela v narodni skupščini razprava o zakonu o obvezni telesni vzgoji. V izvlečku je priobčil osnutek tega zakona tudi »Učiteljski tovariš«. Da bo ta zakon velike važnosti za državo in za narod, mislim ni potrebno še posebej poudarjati. — Smo pred važnimi zgodovinskimi dogodki, lahko bi jih primerjal onimi, ko je bilo uzakonjeno obvezno pohajanje v osnovno šolo. Ker bo s tem zakonom naloženo predvsem učiteljstvu veliko breme je potrebno, da povemo, o osnutku svoje mnenje, dokler je še čas. Po uzakonitvi se ne bo dalo več pomagati.

Kakor je zamisel splošne telesne vzgoje lepa in hvale vredna, dvomim, da bi se zamogla v doglednem času realizirati. Obveza splošne telesne vzgoje je zamišljena od 14 do 20 let, torej 6 let, približno toliko, kolikor traja šolska doba. Potemtakem bo vseh obveznikov ca. pol milijona, prej več nego manj. Računamo, da bo lahko vadil učitelj povprečno dva oddelka po 50 učencev. Potrebno bi bilo toraj do 5000 učiteljev vaditeljev. Res je, da bodo pri delu pomagali sokolski vaditelji. Pa tudi, če da Sokolstvo vse svoje vaditelje v to svrhu na razpolago, je še vedno premalo. Zakaj SKJ ima po zadnji statistiki 1077 prednjakov. Z drugimi besedami povedano, ako da Sokolstvo vse prednjake na razpolago, bo komaj ¼ vsega dela opravljenega. Koliko izmed teh prednjakov pa je učiteljev! Še večje pa je vprašanje, koliko je usposobljenih ali vsaj zmognih učiteljev za to vzgojo. Potrebno je, da se zakon izvede postopoma, recimo v teku 10 let, da se med tem časom izvežba zadostno število potrebnih vaditeljev ali instruktorjev. Za to so pa potrebni posebni tečaji in šole.

Nejasno je v zakonskem osnutku, kdo bo poučeval in vadil. Omenjeni so sicer vsi tolovadni učitelji na srednjih šolah in osebe določene po ministrstvu za telesno vzgojo. Katere osebe so mišljene mi ni znano, gotovo pa je, da je pred vsem mišljeno učiteljstvo. Leta pubertetne dobe in leta dozorevanja so tako važna, da moramo zahtevati, da vzgaja to mladino učiteljstvo, ali vsaj ljudje, ki imajo srednješolsko izobrazbo z dopolnilnimi tečaji o vzgoji in še strokovno naobrazbo. Vsaka

druga vzgoja bi bila le polovičarska in bi bilo škoda za njo vsakih izdatkov.

Delo, ki ga bo prevzelo učiteljstvo, ali kdorkoli, bo tolikšno, da bo potreba misliti na specializacijo. Zaenkrat so zamišljeni tečaji ob nedeljah (pričenjamo z nedeljskimi šolami), potrebe pa bodo gotovo pokazale, da se bo moral vršiti pouk tudi med tednom in da bodo morali vršiti to delo učitelji, ki se bodo posebej bavili s telesno vzgojo. Po mojem mnenju bo potreben na vsaki šoli poseben učitelj za telesno vzgojo.

Osnutek nikjer ne omenja, kakšna bo ta splošna telesna vzgoja. Razvidno je le, da se bodo vršile vaje poleti na prostem, pozimi pa »v posebno za to določenih prostorih« ali so to telovadnice ne omenja. Prepričan sem, da se bo ta telesna vzgoja vršila po sokolskem sistemu. To sklepam lahko po tem, da je vpeljan ta sistem na vseh osnovnih in srednjih šolah. Bogata je izbira snovi, v Tyrševem sistemu so mnoge vaje, ki se lahko izvajajo na prostem brez posebnega orodja.

Zakon predvideva tudi zasebne šole za telesno vzgojo. Ta določba gotovo nasprotuje na eni strani zakonu o Sokolu kraljevine Jugoslavije, na drugi strani pa zamisleku zakona o obvezni telesni vzgoji sami. Po osnutku bo lahko vsah »usposobljenih« ustanovil z dovoljenjem ministrstva za telesno vzgojo privatno šolo. Prepričan sem, da bodo Nemci v najkrajšem času imeli po vseh večjih krajih naše države svoje privatne šole. Zakaj namen državnih tečajev ni samo telesna vzgoja, ampak tudi nacionalna. S snovanjem privatnih šol bo dana Nemcem in nemškutarjem prilika izogniti se nedeljskim vajam, pa tudi nacionalni vzgoji.

Imel pa bo zakon o telesni vzgoji tudi dobre strani. Ne samo, da se bo stopnja zdravja dvignila, da bodo imeli posamezniki ugodnosti pri odsluženju kaderskega roka, so še druge prednosti. Že od nekdaj je učiteljstvo tožilo, da je vpliv učitelja na otroka premajhen. V dobi, ko prične samostojno misliti in se razvijati, v dobi pubertete in dozorevanja, ko najbolj potrebuje vodnika in svetovalca, bo dana učitelju prilika, da bo vplival vzgojno na moško mladino od 7 pa do 20 let.

Ciril Hočevar.

Koliko prosvetno-gospodarskega in kulturnega razmaha daje letošnji banovinski proračun

POSPEŠEVANJE KMETIJSKE IZOBRAZBE IN POVZDIGE KMETIJSTVA.

Splošna kmetijska in gospodinjstva izobrazba:

Poučna kmet. potovanja, konference, ankete	Din 20.000'—
Predavanja, tečaji, zimske šole, kmet. tisk, prosveta in propaganda	50.000'—
Kmet. razstave in potujoče kmet. razstave	40.000'—
Počitniški kmet. gospodinjstvi tečaji	25.000'—

Kmet. nadaljevalno šolstvo:

Za izobrazbo učiteljstva	Din 70.000'—
Pouk na kmet. gospodinjstvih nad. šolah (nagrade predavateljem, ekskurzije, oprema itd.)	337.000'—

Razne podpore:

Podpore za študij na kmet. fak. ter za spec. izobrazbo kmet. strokovnjakov	Din 40.000'—
Izpopolnjevanje gospodinjstvih učiteljic in gospodinj. seminarjev	10.000'—

Neposredno pospeševanje kmetijstva:

Poljedelstvo in travništvo	Din 490.000'—
Živinoreja	775.000'—
Vinarstvo	375.000'—
Sadjarstvo in vrtnarstvo	235.000'—
Prispevki za šolske vrtove in premije za vzorne sadovnjake	30.000'—
Sadjarstvi tečaji, razstave in sejmi	15.000'—
Zadružništvo in kmet. org.	25.000'—